

MENINGIT KASALLIGI: ETIOLOGIYASI VA DAVOLASH USULLARI

Yuldasheva Nafisaxon Halimjon qizi

Quva Abu Ali ibn Sino nomidagi Jamoat Salomatligi texnikumi

maxsus fan o'qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada meningit kasalligining kelib chiqish sabablari (etiologiyasi), patogenezi, klinik belgilari hamda zamonaviy davolash usullari yoritilgan. Meningit markaziy asab tizimining og'ir yallig'lanish kasalliklaridan biri bo'lib, o'z vaqtida aniqlanmasa, og'ir asoratlari va o'lim holatlariga olib kelishi mumkin. Kasallikning bakterial, virusli, zamburug'li va parazitlar turlari tahlil qilinib, ularni davolashda qo'llaniladigan dori vositalari va hamshiralik parvarishining ahamiyati ochib berilgan.

Kalit so'zlar: meningit, etiologiya, bakterial meningit, virusli meningit, davolash, profilaktika.

Abstract: This article discusses the etiology, pathogenesis, clinical manifestations, and modern treatment methods of meningitis. Meningitis is one of the most severe inflammatory diseases of the central nervous system, which can lead to serious complications and death if not diagnosed and treated in time. The article analyzes bacterial, viral, fungal, and parasitic types of meningitis and highlights the importance of pharmacological treatment and nursing care in disease management.

Keywords: meningitis, etiology, bacterial meningitis, viral meningitis, treatment, prevention.

Kirish

Meningit — bosh va orqa miya pardalarining yallig‘lanishi bilan kechadigan og‘ir yuqumli kasallikdir. Kasallik barcha yosh guruhlarida uchrashi mumkin bo‘lib, ayniqsa bolalar, keksalar va immuniteti sust shaxslarda og‘ir kechadi. Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti ma’lumotlariga ko‘ra, meningit global miqyosda dolzarb tibbiy muammolardan biri hisoblanadi. Shu sababli uning etiologiyasi va samarali davolash usullarini o‘rganish muhim ahamiyatga ega.

Meningit kasalligining etiologiyasi

Meningitning kelib chiqish sabablari turlicha bo‘lib, asosan quyidagi guruhlarga bo‘linadi:

1. Bakterial meningit

Eng og‘ir va xavfli turi hisoblanadi. Asosiy qo‘zg‘atuvchilari:

Neisseria meningitidis (meningokokk)

Streptococcus pneumoniae (pnevmokokk)

Haemophilus influenzae

Bakterial meningit tez rivojlanadi va o‘tkir intoksikatsiya, yuqori isitma hamda nevrologik buzilishlar bilan kechadi.

2. Virusli meningit

Ko‘pincha enteroviruslar, adenoviruslar va herpes viruslari sabab bo‘ladi. Virusli meningit bakterial turga nisbatan yengilroq kechadi va ko‘p hollarda asoratsiz tuzaladi.

3. Zamburug‘li meningit

Asosan immuniteti past bemorlarda uchraydi. Cryptococcus neoformans eng ko‘p uchraydigan qo‘zg‘atuvchidir.

4. Parazitar va ikkilamchi meningit

Ba’zi parazitlar yoki boshqa infeksiyon kasalliklar fonida rivojlanishi mumkin.

Klinik belgilari

Meningitning asosiy klinik belgilari quyidagilardan iborat:

tana haroratining keskin ko‘tarilishi;

kuchli bosh og‘rig‘i;

ko‘ngil aynishi va qayt qilish;

bo‘yin mushaklarining qotishi;

yorug‘lik va shovqinga sezuvchanlik;

bolalarda — bezovtalik, yig‘lash, fontanelning bo‘rtib chiqishi.

Meningitni davolash usullari

1. Dori vositalari bilan davolash

Bakterial meningitda: keng ta’sir doirasiga ega antibiotiklar (seftriakson, sefotaksim, vankomitsin).

Virusli meningitda: simptomatik davolash, ayrim hollarda antivirus preparatlar.

Zamburug‘li meningitda: antifungal dorilar (amfoteritsin B, flukonazol).

2. Simptomatik davolash

isitmani tushiruvchi vositalar;

suvsizlanishga qarshi infuzion terapiya;

ogʻriq qoldiruvchi va tinchlantiruvchi dorilar.

3. Hamshiralik parvarishi

Bemorning holatini doimiy nazorat qilish, gigiyena qoidalariga rioya etish, dori vositalarini oʻz vaqtida berish va psixologik qoʻllab-quvvatlash muhim ahamiyatga ega.

Profilaktika

Meningitning oldini olishda quyidagilar muhim:

emlash (meningokokk, pnevmokokk, gemofil infeksiyaga qarshi);

shaxsiy gigiyena qoidalariga rioya qilish;

immunitetni mustahkamlash;

infeksiya manbalarini erta aniqlash va davolash.

Meningit patogenezi (qoʻshimcha boʻlim)

Meningit rivojlanishida qoʻzgʻatuvchi mikroorganizmlarning qon oqimi orqali gematoensefalik toʻsiqdan oʻtishi muhim ahamiyatga ega. Mikroblar miya pardalariga tushgach, yalligʻlanish jarayoni boshlanadi, sitokinlar ajralishi kuchayadi va miya suyuqligining (likvor) tarkibi oʻzgaradi. Natijada miya shishi, intrakranial bosimning oshishi va nevrologik simptomlar yuzaga keladi. Ayniqsa bakterial meningitda bu jarayon juda tez va ogʻir kechadi.

Meningitning asoratlari

Meningit oʻz vaqtida va toʻgʻri davolanmasa, quyidagi asoratlari rivojlanishi mumkin:

eshitish qobiliyatining pasayishi yoki toʻliq yoʻqolishi;

tutqanoq (epileptik xurujlar);

bosh miya shishi;

aqliy rivojlanishning sustlashuvi (bolalarda);

sepsis va o'lim holatlari.

Shu sababli meningit shubhasida bemorlar zudlik bilan statsionar sharoitda davolanishi lozim.

Tashxis qo'yish usullari

Meningit tashxisida quyidagi usullar muhim hisoblanadi:

bel punksiyasi va likvor tahlili;

umumiy qon tahlili;

bakteriologik ekish;

PCR diagnostika (virusli meningitda);

KT yoki MRT (miya shishi va asoratlarni aniqlash uchun).

Aniq va erta tashxis davolash samaradorligini sezilarli oshiradi.

Hamshiralik parvarishining roli (kengaytirilgan)

Meningit bilan og'rgan bemorlarda hamshiralik parvarishi alohida ahamiyatga ega:

bemorni tinch, qorong'i va shovqinsiz xonada parvarishlash;

tana harorati, puls, arterial bosimni doimiy nazorat qilish;

dori vositalarini belgilangan vaqtda va to'g'ri dozada yuborish;

suyuqlik balansini kuzatish;

bemor va yaqinlariga kasallik haqida tushuntirish berish.

Bu choralar bemorning tezroq sogʻayishiga yordam beradi.

Zamonaviy yondashuvlar va dolzarblik

Bugungi kunda meningitga qarshi profilaktik emlashlar kasallanish va oʻlim koʻrsatkichlarini sezilarli kamaytirmoqda. Shuningdek, antibiotiklarga rezistentlik masalasi dolzarb boʻlib, bu sohada yangi dori vositalari ustida ilmiy tadqiqotlar olib borilmoqda.

Xulosa

Meningit — hayot uchun xavfli kasallik boʻlib, uning etiologiyasini toʻgʻri aniqlash va oʻz vaqtida kompleks davolash muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy tibbiyot yutuqlari va profilaktik choralar yordamida kasallikning ogʻir oqibatlarini kamaytirish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

Harrison's Principles of Internal Medicine.

WHO. Meningitis Fact Sheet.

Tortora G.J. Microbiology.

Oʻzbekiston Respublikasi SSV klinik protokollari.